

Línies de treball per al pla d'acció per a l'Aliança del Govern Obert (OGP) de la Comunitat Valenciana

A) Transparència i dret a entendre

La Generalitat Valenciana ha dut a terme importants esforços per institucionalitzar la transparència en les institucions valencianes des de l'aprovació, l'any 2015, de la primera llei valenciana de transparència. El Decret 105/2017, de 28 de juliol, del Consell, de desplegament de la Llei 2/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, en matèria de transparència i de regulació del Consell, i el pla estratègic de transparència 2019-2021 han sigut fites importants en este camí.

En aquest camí, el portal de transparència GVA Oberta s'ha convertit en una eina cada vegada més coneguda i utilitzada per la ciutadania, que s'ha complementat després amb un portal de dades obertes orientat a la reutilització. Al voltant de la transparència, i de GVA Oberta, s'ha desplegat tota una política pública que ha anat enriquint el projecte de govern obert, amb noves normes i instruments per a l'ètica pública dels alts càrrecs o la transparència dels grups d'interès. També projectes d'un impacte rellevant per consolidar la transparència com són el sistema de gestió de sol·licituds d'accés a la informació GVAGIP o la plataforma TEP de transparència en entitats privades.

Recentment l'aprovació de la Llei 1/2022, de 13 d'abril, de la Generalitat, de Transparència i Bon Govern de la Comunitat Valenciana, la primera llei de transparència de segona generació a Espanya, i de l'estratègia de dades obertes de la Generalitat suposen un nou impuls. Aquest impuls es centra en assolir una transparència des del disseny i per defecte, un canvi de cultura en l'administració i, sobretot, aconseguir una rendició de comptes real i efectiva.

La transparència no implica només complir les obligacions de la llei des d'un punt de vista quantitatiu, sinó que la informació arribe a la ciutadania i siga fàcil de consultar. Així és com la transparència i la rendició de comptes seran efectives. En altres paraules, el dret a saber inclou també el dret a entendre. Per això una línia estratègica del pla d'acció per a l'Aliança del Govern Obert consisteix en una transparència inclusiva, que s'adreça a la ciutadania facilitant la consulta de la informació i parlant un llenguatge clar i visual, que siga accessible i comprensible per a totes les persones i que arribe a nous àmbits.

Propostes d'actuacions

Avaluació i millora d'usabilitat i accessibilitat portals de transparència i de dades obertes

Des de la creació del portal de transparència i, posteriorment, del portal de dades obertes, s'ha anat incrementant la informació que publiquem, tractant de millorar-lo de manera contínua. En aquest context, amb una nova llei de transparència i amb una estratègia de dades obertes, és un bon moment per dur a terme una avaluació sistemàtica de la usabilitat i accessibilitat d'aquests portals per fer que el que publiquem arribe a la ciutadania i aquesta ho puga entendre. Amb aquesta avaluació tindrem un pla de millora amb propostes i actuacions concretes per a anar implantant-ho progressivament.

Comunicació clara en l'administració

Sovint l'administració no parla el llenguatge de la ciutadania i que la dificultat per a entendre la informació i les comunicacions administratives suposen un problema per a accedir als drets de les persones. Per això, i des de la nostra coordinació dels sistemes d'informació per a l'atenció a la ciutadania, es treballarà en la formació i sensibilització sobre llenguatge clar en els tràmits administratius, per garantir que les òrgans de l'administració redacten els tràmits i la informació administrativa d'una manera clara i comprensible per a la ciutadania.

Visor de contractes públics de la Generalitat en GVA Oberta

Per garantir la rendició de comptes de l'activitat pública i de la gestió econòmica, s'impulsarà un visor de contractació pública de la Generalitat, que serà accessible des de GVA Oberta, i que permetrà consultar i analitzar de manera senzilla i visual dades del volum de contractes realitzats per la Generalitat, i per tipus de contracte i procediment, categoria, entitats i principals adjudicataris. Totes aquestes dades s'extrauran del registre de contractes de la GVA.

Cercador de l'activitat dels grups d'interés

Garantir la transparència sobre l'activitat dels grups d'interés requereix de ferramentes específiques que faciliten l'accés a la informació sobre les reunions que mantenen els alts càrrecs de la Generalitat i els grups d'interés. És per això que, junt amb el ja existent REGIA (Registre de Grups d'Interés) s'impulsarà un cercador que permeta consultar amb facilitat les reunions que es mantenen amb l'objectiu d'influir en la presa de decisions públiques en l'àmbit de la Generalitat Valenciana.

Millora de la informació dels alts càrrecs de la Generalitat

Un dels continguts més consultats de GVA Oberta és la informació sobre els alts càrrecs de la Generalitat. Per això, una de les actuacions que es duran a terme és millorar la informació que es publica en el portal, a partir de la millora de les aplicacions corporatives i sistemes d'informació relacionats amb la informació administrativa sobre departaments i funcions; l'agenda, viatges i obsequis dels alts càrrecs, la informació sobre incompatibilitats i conflictes d'interessos i l'activitat d'influència dels grups d'interès davant l'administració. Aquest canvis permetran facilitar la consulta i les possibilitat d'anàlisi, incloent entre altres coses cercadors d'informació, dades en format reutilitzable i major vinculació entre els continguts.

Guia de transparència algorítmica

La nova llei de transparència, la Llei 1/2022, de 13 d'abril, de Transparència i Bon Govern de la Comunitat Valenciana estableix com a nova obligació la publicació, dins de la informació jurídica, de "la relació de sistemes algorítmics o d'intel·ligència artificial que tinguen impacte en els procediments administratius o la prestació dels serveis públics, amb la descripció de manera comprensible del seu disseny i funcionament, el nivell de risc que impliquen i el punt de contacte al qual poder adreçar-se en cada cas, d'acord amb els principis de transparència i explicabilitat." (art. 16.1.l). Es tracta d'una obligació de transparència pionera, que ens porta a definir quins sistemes d'IA i algoritmes concretament cal publicar i de quina manera, i es farà amb un projecte amb la Universitat de València, la DGTIC i un grup de treball en l'administració, un projecte que tindrà diferents passos. Tot i que l'objectiu és comptar amb un registre públic d'algoritmes, durant la vigència del pla d'acció es publicarà una guia que establisca els criteris que ens permeten definir els estàndards de transparència en l'administració.

B) Comunitat Oberta

Un dels elements que caracteritza el projecte de govern obert de la Comunitat Valenciana són les xarxes i aliances entre entitats i institucions per a intercanviar experiències i avançar conjuntament en la implementació territorial d'aquest canvi de cultura en tota la Comunitat Valenciana.

La Generalitat compta amb una consolidada xarxa de col·laboració amb les cinc universitats públiques de la Comunitat Valenciana, que es plasma en diverses càtedres i convenis de col·laboració, per a treballar conjuntament en la formació, la sensibilització i la investigació en l'àmbit de la transparència, la integritat, la participació i les dades obertes. Una xarxa que, per exemple, ha sigut reconeguda com a bona pràctica en el darrer informe de maduresa de les dades obertes elaborat pel Portal de Dades Europeu.

Un altre bon exemple és el que hem denominat Aliança Valenciana per al Govern Obert, un marc permanent de col·laboració que inclou a les diputacions provincials, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies i a la Generalitat, per a compartir i coordinar polítiques públiques de govern obert a nivell local.

Junt amb això, també s'ha impulsat la Xarxa de Governança Participativa Municipal per a potenciar les bones pràctiques de participació dels governs locals i afavorir la col·laboració i aprenentatge a través de l'intercanvi d'experiències.

Tot això sense perjudici del Consell de Participació Ciutadana de la Comunitat Valenciana, principal òrgan consultiu de participació i cocreació amb la ciutadania i on estan representades també els principals institucions i organismes de la Comunitat Valenciana.

En el marc d'aquests espais i instruments, s'han dut a terme des de fa anys mesures per impulsar l'avanç del govern obert en tot el territori, com les convocatòries anuals de subvencions a projectes de govern obert d'entitats locals que, primer la Generalitat i després en col·laboració amb les diputacions provincials, s'ha realitzat, o bé els premis ParticipAcció per visibilitats bones pràctiques de participació ciutadana.

La Llei 1/2022, de 13 d'abril, de la Generalitat, de Transparència i Bon Govern de la Comunitat Valenciana i l'avantprojecte de Llei de participació i foment de l'associacionisme que està en tramitació continuen en aquesta línia. El pla d'acció per a l'Aliança del Govern Obert és una oportunitat per a avançar en aquest canvi de cultura en tota la Comunitat Valenciana, i per això una de les línies estratègiques és Comunitat Oberta. Esta línia, que comptarà amb la participació dels principals actors municipalistes del territori, inclou diverses actuacions dirigides a aprofundir en el govern obert en el món local i promoure les bones pràctiques municipalistes en aquest àmbit.

Propostes d'actuacions

Mapa de governs oberts de la Comunitat Valenciana

Per visibilitzar les pràctiques de govern obert dels municipis valencians, es publicarà en el portal de transparència GVA Oberta un cercador i un mapa que permeta consultar de manera senzilla i visual els portals de transparència i als recursos de govern obert de les entitats locals valencianes. A més, amb aquesta actuació, que es desenvoluparà en col·laboració amb la DGTIC, l'Institut Cartogràfic Valencià i la FVMP, es facilitarà que la ciutadania pugua accedir des d'un únic punt a la informació de les diverses entitats locals, en la línia del que preveu la nova llei de transparència i bon govern.

Bones pràctiques d'integritat en el món local

L'article 55 de la Llei 1/2022, de Transparència i Bon Govern de la Comunitat Valenciana, estableix que les entitats públiques han d'elaborar un codi ètic o de conducta amb un contingut mínim, incloent mecanismes per a l'efectivitat dels valors, vies de formació i sensibilització i rendició de comptes. També preveu el foment de plans de prevenció de riscos per a la integritat a partir de l'autodiagnòstic i la identificació dels riscos de major rellevància en l'organització. Per a tot això, poden comptar amb l'assessorament i la col·laboració de l'Agència Antifrau, a més de l'assistència i col·laboració de la Generalitat, els diputacions provincials i la FVMP d'acord amb la disposició addicional segona de la llei. En aquest marc, es durà a terme una diagnosi i catàleg de bones pràctiques d'integritat en el món local. Es comptarà amb la col·laboració de la Universitat de València, l'Agència Valenciana Antifrau i el conveni marc de col·laboració entre les tres diputacions, la FVMP i la Generalitat en matèria de govern obert. Es tracta de veure quina és la realitat existent en l'avanç de mecanismes d'integritat en el món local, i identificar pràctiques destacades que es puguen replicar, per a partir d'ahí dur a terme actuacions de suport.

Model local de transparència dels grups d'interés

La Llei 25/2018, de 10 de desembre, de la Generalitat, reguladora de l'activitat dels grups d'interés de la Comunitat Valenciana, regula la transparència de l'activitat de lobby en l'àmbit de la Generalitat, amb la creació d'un registre de grups d'interés, i aquesta norma s'ha desplegat amb el Decret 172/2021, de 15 d'octubre, del Consell, de desplegament de la Llei 25/2018, de 10 de desembre, reguladora de l'activitat dels grups d'interés de la Comunitat Valenciana. En el registre de grups d'interés, Regia, que està gestionat per la Oficina de Control de Conflictes d'Interessos, s'han d'inscriure les persones i entitats que realitzen activitat d'influència sobre les decisions públiques, que han de complir també un codi de conducta, i actualment el seu àmbit és l'administració autonòmica.

La Llei 25/2018 preveu que la Generalitat col·labore amb la resta d'institucions i administracions, i particularment amb els ens de l'administració local, perquè puguen adherir-se al registre de grups d'interés de la Generalitat i promoure la transparència dels grups d'interés en els seus àmbits. Per això, es durà a terme una actuació per a establir un model local de transparència dels grups d'interés que permeta l'adhesió de les primeres entitats locals.

Xarxa de governança participativa municipal

La Xarxa de Governança Participativa Municipal té el seu embrió a l'octubre de 2020, en la celebració del taller: "CAP A UNA XARXA DE GOVERNANÇA PARTICIPATIVA MUNICIPAL. Trobades en línia amb les entitats locals" dirigit a personal tècnic i representants polítics de les Entitats Locals, responsables en participació ciutadana, de cadascuna de les províncies de la Comunitat Valenciana. Es tracta d'un instrument de col·laboració, debat i reflexió entre la Conselleria de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica, competent en matèria de Participació Ciutadana, els Municipis i les Mancomunitats d'àmbit comarcal de la Comunitat Valenciana, entorn de les polítiques locals de participació ciutadana impulsades en el territori valencià. Un grup motor format per la Direcció General de Participació Ciutadana i nou ajuntaments que van participar en el taller abans citat, han consensuat els documents que serveixen de suport per a la constitució i posada en marxa de la Xarxa.

Espais participatius territorials

La Generalitat ha de garantir la creació d'espais i fòrums de participació en tot el territori de la Comunitat Valenciana, per a fomentar la vertebració territorial i la descentralització de la participació. Per això, existeix un projecte de creació d'un consell comarcal de ciutadania activa en cada comarca de la Comunitat, que actuaria com a extensió del Consell de Participació Ciutadana en cada territori, amb dependència funcional d'aquest. A aquest efecte s'entén per comarca aquella pluralitat de municipis basada en característiques geogràfiques i humanes que comparteixen trets històrics, socials, culturals i lingüístics. Cada consell comarcal estaria vinculat directament amb el Consell de Participació Ciutadana, i format per representants del teixit associatiu de la comarca. A les sessions dels consells comarcals podria assistir la ciutadania resident a la comarca que vulga participar activament en la transmissió de les problemàtiques que afecten el seu entorn i funcionaran com a canal directe de propostes i necessitats de la ciutadania per al Consell de Participació Ciutadana. Dels debats, propostes i interpellacions que es recullen en els consells comarcals donaria compte la presidència en el ple del Consell de Participació Ciutadana.

Auditoria ciutadana en les polítiques públiques de la Generalitat.

La Generalitat aposta per fer un pas més enllà a posar a la disposició de la ciutadania l'oportunitat de valorar i avaluar les polítiques i serveis públics de competència autonòmica. Es pretén oferir a la ciutadania representada, la no representada, experta, no experta, autòctona, migrant, etc, l'oportunitat d'estendre les seues capacitats participatives fins a l'avaluació de les pròpies polítiques públiques de manera directa, a través d'un procés d'auditoria ciutadana compromesa amb l'enfortiment democràtic. Aquest procés es materialitza per la voluntat política de promoure la transparència i el govern obert des de la cogovernança, la corresponsabilitat, l'avaluació col·lectiva i la cogestió dels assumptes públics amb la ciutadania, actors locals, provincials i comunitaris i totes aquelles persones, poblacions i col·lectius socials històricament silenciats, marginats i exclosos de les preses de decisions públiques.

C) Innovació i cultura del govern obert

El govern obert va més enllà del compliment d'una llei. Suposa tot un canvi de cultura en les administracions públiques i en la societat.

La Llei 1/2022, de 13 d'abril, de la Generalitat, de Transparència i Bon Govern de la Comunitat Valenciana, estableix ja per primera vegada que les administracions públiques no només han de complir la norma, sinó també han de promoure la cultura de la transparència entre la ciutadania i entre els diferents sectors socials. Per a fomentar aquesta cultura, cal dur a terme campanyes informatives, cursos i accions de formació i mesures per a la sensibilització i la divulgació entre la ciutadania, i fomentar entre la població infantil i juvenil mitjançant projectes d'educació en govern obert, formació a professorat, recursos didàctics o educació no formal. En definitiva, cal incidir en la formació dins i fora de les administracions públiques, sensibilitzar i reforçar els vincles i xarxes amb la ciutadania i la societat civil i, de manera especial, promoure el canvi de cultura que suposa el govern obert ja des de l'educació.

Des de la Generalitat, i la resta d'administracions públiques, s'han dut a terme ja iniciatives en aquest sentit. En primer lloc, impulsant aquest canvi de cultura dins de l'administració a través de la formació i la sensibilització per al personal empleat públic. També promovent-la en la societat a través de convenis amb les universitats públiques i altres entitats i amb campanyes específiques de sensibilització.

Cal destacar també les convocatòries anuals de subvencions per a finançar projectes de cultura participativa de les entitats de la societat civil, els premis ParticipAcció per a visibilitzar i premiar bones pràctiques o la plataforma TEP de GVA Oberta, amb la qual es facilita a qualsevol entitat la publicació de la seua informació per ser transparent d'acord amb la normativa de transparència. Però destaca especialment l'experiència dels pressupostos participatius de la Generalitat, en la qual la col·laboració i el treball conjunt de la Generalitat, el municipalisme i el Consell Valencià de la Joventut va permetre sensibilitzar la ciutadania i estimular la participació arreu del territori i, especialment, entre la joventut valenciana. També és rellevant la tasca de sensibilització respecte a la integritat que duu a terme l'Agència Valenciana Antifrau.

La promoció de la cultura del govern obert en la societat i en la joventut i el foment de la innovació és una línia prioritària dins de l'agenda del govern obert, i ha d'estar ben present en el pla d'acció per a l'Aliança del Govern Obert, i no en va, el Consell Valencià de la Joventut té un paper destacat com a representant de la societat civil davant l'Aliança.

Dins d'aquesta línia de treball, també tindrà un paper rellevant el laboratori de dades que la Generalitat i Las Naves, centre d'innovació de l'Ajuntament de València, han desenvolupat, i les iniciatives que dins del laboratori es duen a terme per a promoure la cultura del govern obert en la joventut i en la societat en general.

Propostes d'actuacions

Programa JOCC del Consell Valencià de la Joventut.

La participació i la transparència són conceptes que poden i deuen transmetre's des d'edats primerenques, i per això han de treballar-se ja des de l'escola, de manera que els nostres joves del futur arriben a l'edat adulta amb aquestes capacitats ja apreses i aprehexes, formant part del seu propi bagatge ètic i cultural. Per això, el Consell Valencià de la Joventut ha iniciat un programa de treball JOVES PER A LA CONSTRUCCIÓ DE CIUTADANIA (l'acrònim de la qual és JOCC) que consisteix a implicar joves de 1r i 2n de l'ESO en un programa d'autoconeixement i formació en cultura democràtica. El programa s'inicia en les pròpies aules i posteriorment, a partir de 3r ESO, es deriva a espais participatius oficials.

Programa escolar d'avaluació i dades obertes.

L'estratègia de dades obertes s'orienta a promoure una cultura de les dades obertes en la societat, i per a això preveu augmentar les capacitats de la societat per a la reutilització mitjançant la innovació, la formació i la sensibilització. Amb aquest objectiu, la Generalitat vol impulsar, en el marc del laboratori de dades que s'ha començat ja a desplegar i en col·laboració amb els ens locals i universitats públiques, un programa de sensibilització i divulgació dirigida a estudiants d'educació secundària i batxillerat sobre govern obert, dades obertes i avaluació de polítiques públiques, basat en la pràctica.

Premis ParticipAcció

L'any 2021 posem en marxa des de la Conselleria de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica, la primera edició dels Premis ParticipAcció. L'objectiu d'aquests premis és reconèixer les bones pràctiques participatives dutes a terme per entitats locals, entitats ciutadanes, centres docents i ciutadania que incentiven la participació ciutadana i/o enfortisquen l'associacionisme en el territori de la Comunitat Valenciana.

Es considera que el reconeixement i la difusió de les millors iniciatives participatives realitzades en la Comunitat Valenciana contribueixen al foment i promoció de la participació ciutadana i de l'associacionisme. A més, la visibilització de les experiències participatives premiades permet que siguen compartides amb el conjunt de la societat i en conseqüència es facilite la creació d'una xarxa col·laborativa i participativa.

Escola de participació ciutadana.

La Direcció General de Participació Ciutadana ha posat en marxa una Escola de Participació ciutadana que pretén aconseguir a tots els àmbits de la ciutadania, així com l'administració. Per a això es pretén dissenyar un pla estratègic de formació que pugui afavorir als tècnics de les administracions públiques valencianes, a les entitats ciutadanes, com a plataformes fonamentals de participació, i a la ciutadania activa que participa de manera individual.

Xatbot transparent

Cal utilitzar la innovació per crear cultura de la transparència i el govern obert. Per això, amb l'objectiu de facilitar la divulgació i el coneixement sobre la transparència i el bon govern i la normativa valenciana, des de la Universitat Jaume I i la Generalitat s'està treballant en un xatbot o assistent virtual que permeti informar i respondre consultes sobre la normativa de transparència i bon govern. Aquesta eina, que en un primer moment té una funció divulgativa i anirà adreçada a un usuari/a no especialitzat, es podrà anar enriquint amb cada vegada més informació.